

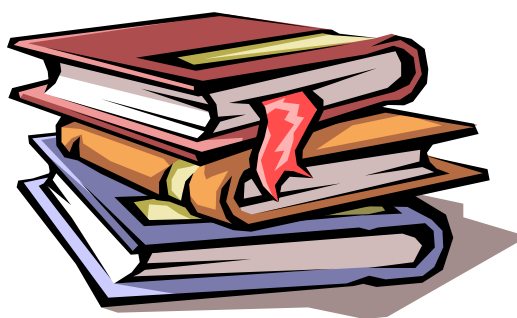
**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

“IQTISODIYOT” kafedrası

**«IQTISODIY GEOGRAFIYA VA EKOLOGIYA»
fanidan**

**«IQTISODIY GEOGRAFIYA VA EKOLOGIYA FANINING
PREDMETI, TADQIQOT USLUBLARI VA VAZIFALARI»
MAVZUSIGA AMALIY MASHG'ULOT ISHLANMASI**

Tuzuvchilar:

**Sh.Z.Jumahanov
I.Soliyev**

Namangan-2011 yil

1-MASHG'ULOT:
IQTISODIY GEOGRAFIYA VA EKOLOGIYA FANINING
PREDMETI, TADQIQOT USLUBLARI VA VAZIFALARI
(2 SOAT)

Reja:

1. Jahon moliyaviy – iqtisodiy inqirozi sharoitida iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining asosiy maqsadi va vazifalari.
2. O'zbekiston iqtisodiyotini jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning zaruriyati va shartlari.
3. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning ob'ekti, predmeti va vazifalari.
4. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari.
5. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning nazariy va amaliy yo'nalishlari
6. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining boshqa fanlar bilan aloqalari.
7. Iqtisodiy geografiya va ekologiyada qo'llaniladigan tadqiqot uslublari.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning O'zbekistonning 2009 yildagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi yakunlari va 2010 yildagi iqtisodiy islohotlarni eng muhim ustuvor yo'nalishlariga doir ma'ruzasining fanni o'qitishdagi roli va ahamiyati

Nazorat uchun savollar:

1. Iqtisodiy geografiyaning ob'ekti, predmeti.
2. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan omillar?
3. Iqtisodiy geografiyaning nazariy va amaliy yo'nalishlari: tarmoq va mamlakatshunoslik, xududiy va konstruktiv yo'nalishlari.
4. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining asosiy ilmiy kontsepsiyalari, tadqiqot uslublari.
5. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaningning fanlar tizimidagi o'rni, aloqalari, tarmoqlarga bo'linishi.
6. Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida iqtisodiy geografiya va ekologiyaning asosiy vazifalari.

Mavzuni jonlantirish uchun savollar:

1. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning fan sifatida shakllanishi va rivojlanishining asosiy hususiyatlarini ta'riflang.
2. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining rivojlanishining asosiy yo'nalishlari, ilgari surilgan g'oyalar va olib borilgan ilmiy tadqiqotlar nimalarga bog'liq bo'lgan?
3. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir qilgan omillar?
4. Iqtisodiy geografiya va ekologiya faninig rivojlanishiga hissa qo'shgan olimlar va ular asarlarini sanab bering.
5. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning ob'ekti, predmeti va vazifalarini ta'riflang.
6. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fani nimani o'rganadi va u qanday fanlar bilan o'zaro aloqalarga ega?
7. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining maqsadi va iqtisodchi mutaxassislarni tayyorlashdagi o'rni.
8. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining asosiy vazifalarini ta'riflab bering.

Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 17 ta	Vaqt: 2 soat.
O'quv mashg'ulotining shakli	Kichik guruhlarda ishlashga asoslangan amaliy mashg'ulot
Amaliy mashg'ulot rejasi	1. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining tushunchasi va uning rivojlanishi. 2. Iqtisodiy gergrafiya va ekologiya fanining bugungi kundagi amaliy ahamiyati. 3. Fanning predmeti va vazifalari. 4.O'zbekiston Milliy iqtisodiyotida fanning roli.
O'quv mashg'ulotining	Iqtisodiy geografiya va ekologiya

maqsadi	fanining bozor iqtisodiyotdagi roli haqida umumiy tasavvurni mustaxkamlash va chuqurlashtirish.
<p>Pedagogik vazifa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iqtisodiy geografiya va ekologiya faniga oid tushunchalar va uning rivojlanishi bo'yicha bilimlarni mustaxkamlash; • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fani tizimini o'rganishga doir topshiriqlarni bajarishni o'rgatish; • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining o'ziga xosligi to'g'risidagi bilimlarni tizimlashtirish; • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fani tarmoqlarining rivojlanishi haqidagi bilimlarni rivojlantirish. 	<p>O'quv faoliyatining natijasi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iqtisodiy geografiya va ekologiya faniga oid tushunchalarning mohiyatini tushuntiradilar; • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fani tizimini o'rganishga doir topshiriqlarni bajaradilar; • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining o'ziga xosligi haqidagi bilimlarini tizimlashtiradilar. • Iqtisodiy geografiya va ekologiya fani tarmoqlarining rivojlanishi haqidagi bilimlarni shakllantiradilar.
O'qitish usullari va texnika	Xamkorlikda o'qish usuli; davra suhbatlari
O'qitish vositalari	Darslik, amaliy topshiriqlar
O'qitish shakli	Guruhlarda ishlash
O'qitish shart-sharoitlari	Guruhlarda ishlashga mo'ljallangan o'quv xona.
Monitoring va baxolash	Og'zaki nazorat: savol-javobli so'rov, o'quv topshiriqlar, test.

Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi

Ish jarayonlari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	talaba
1 bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (10 daqiqa)	<p>1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, rejalashtirilgan natijasi va uni o'tkazish rejasini aytadi. O'qitish xamkorlikda o'qish usuli texnologiyasi asosida olib borilishini e'lon qiladi.</p> <p>1.2. Nazariy bilimlarni faollashtirish maqsadida savollar beriladi (1-ilova)</p> <p>Javoblarni xulosalaydi.</p> <p>Ushbu mavzu bo'yicha mashg'ulot oxirida berilgan vazifani muxokamasini tashkil etadi. Ikkinchi vazifa bo'yicha muxokama vazifa guruxlarda bajarilgandan keyin bo'lishini e'lon qiladi. Xar bir talaba gurux baxosiga mos ravishda baxo olishini tushintiradi (2-Ilova).</p> <p>Guruxlarda ishlash natijasi plakat kog'ozlarda ko'rsatilishi kerakligi e'lon kiladi.</p>	<p>Tinglaydi.</p> <p>Savollarga javob beradi.</p>
2 bosqich. Guruxlarda ishlash (20 daqiqa)	<p>2.1. Talabalarni 3 guruxga bo'ladi. O'quv vazifalarini tarqatadi (3 – ilova)</p> <p>Qanday natijalar olinishi kerakligini aniqlashtiradi. Baxolash ko'rsatkichlari va mezonlarini sharxlaydi (4 –</p>	<p>2.1. O'quv vazifalari, baxolash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishadilar. Vazifani</p>

	ilova). Vazifani bajarishda qanday qo'shimcha materiallardan foydalanish mumkinligini tushintiradi (darslik, ma'ruza matnlari) Guruxlar ishini boshlashini e'lon qiladi.	bajaradilar.
3 - bosqich. Taqdimot (40 daqiqa)	3.1. Taqdimot va guruxlar ishlash natijalarini o'zaro baxolashini tashkil etadi. SHarxlaydi, bilimlarni umumlashtiradi, vazifani bajarish jarayonida qilingan xulosalar, umumlashtirishlarga e'tiborni qaratadi.	3.1. Taqdimot, qo'shimchalar qilishadi va baxolashadi.
4 bosqich. Yakuniy bosqich (10 daqiqa)	4.1. Ish yakunilari qiladi. 4.2. Mustaqil ish uchun vazifa beriladi (5 – ilova)	4.1. Tinglaydilar, aniqlashtiradilar. 4.2. Mustaqil ishlash uchun vazifani yozib olishadi

1 – ilova

Savollarga javob bering, jadval so'rov vaqtida to'ldiriladi.

№	Savollar	Javoblar
1.	“Iqtisodiy geografiya va ekologiya” fanining mazmun mohiyati.	
2.	“Iqtisodiy geografiya va ekologiya” fanining predmeti.	
3.	“Iqtisodiy geografiya va ekologiya” fanining ob’ekti.	
4.	Ekologiya so’zining ma’nosi.	

2 – ilova

Kichik guruhlarda ishlash qoidasi:

1. Talabalar ishni bajarish uchun zarur bilim va malakalarga ega bo'lmog'i lozim.
2. Guruhlardagi talabalarga aniq topshiriqlar va vazifalar berilishi shart.
3. Kichik guruh oldiga qo'yilgan topshiriqni bajarish uchun yetarli vaqt ajratiladi.
4. Guruhlar ish natijalarini qanday taqdim etishini aniq bilishlari, o'qituvchi ularga yo'riqnoma berishi lozim.
5. Talabalar doimo muloqatda bo'ling va o'z fikringizni erkin namoyon eting.

3 – ilova

1-guruh “Yosh iqtisodchilar” uchun topshiriq.

1 vazifa. Iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining fan sifatida shakllanish bosqichlari.

2 vazifa. Jahon moliyaviy – iqtisodiy inqirozi sharoitida iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining asosiy maqsadi va vazifalari.

2-guruh “Ekologlar” uchun topshiriq.

1 vazifa. Iqtisodiy geografiya va ekologiyaning fanlar tizimidagi o'rni, aloqalari, tarmoqlarga bo'linishi.

2 vazifa. O'zbekiston iqtisodiyotida jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning zaruriyati va shartlari.

“Tarmoqlar” metodi

Bu usulning ma'nosi – fikrlarning tarmoqlanishi. «Klaster» texnologiyasi – pedagogik strategiya bo'lib, u talabalarni har bir mavzuni chuqur o'rganishlariga yordam beradi. Talabalarni mavzuga taalluqli tushuncha

yoki aniq fikrni erkin va ochiq ravishda ketma-ketlik uzviy bog'langan holda tarmoqlashlariga o'rgatadi. Bu usul mavzuni chuqur o'rganishdan avval talabalarning fikrlash faoliyatini jadallashtirish hamda kengaytirish uchun xizmat qiladi. SHuningdek, o'tilgan mavzuni mustahkamlash, umumlashtirish hamda talabalarni shu mavzu bo'yicha tasavvurlarini chizma shaklida ifodalashga undaydi. Guruxlarga ishlash uchun reglament belgilanadi. Har bir guruh o'z javobini taqdim etadi. Javoblar muhokama qilinadi.

4 – ilova

Baholash ko'rsatkichlari (ballarda)

№ Guruxlar	1 vazifa	2 vazifa	Jami ballar
	(1,0)	(1,0)	(2,0)
1			
2			

Guruh bo'yicha baholash mezonlari

Ekspert guruhlari ish natijalarini baholash mezonlari:

Mezonlar	Maksimal bal	Guruh faoliyatini natijalarni baholash		
Ma'lumotning to'raligi	1,0			
Ma'lumotning aniq chizmalari tarzida taqdim etilganligi	0,5			
Guruh ishtirokchilarining faolligi (to'ldirish, savollar va javoblar berish)	0,5			
Ballarning maksimal hajmi	2,0			

5 – ilova (1.2)

Mustaqil ish uchun vazifa

1 – topshiriq. “Iqtisodiy geografiya” fanining “Iqtisodiy nazariya” fani bilan aloqadorligini ko’rsatuvchi klaster tuzing.

2 – topshiriq. O’zbekistonda iqtisodiy geografiya fanini rivojlantirishga hissa qo’shgan olimlarning faoliyati to’g’risida ma’lumot keltiring.

TOPSHIRIK VA MASHKLAR

1. Iqtisodiy geografiya fani nimani o’rganadi?

A. Dunyo mamlakatlari iqtisodiyotini

*B. Iqtisodiyotni xududiy tashkil etishni.

C. Dunyoni ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlarini.

D. Xujalik va axolini joylashishini.

2. Iqtisodiy geografiyaning fan sifatidagi mohiyati nima?

*A. Konkretlik, xududiylik, majmualiylik, globallik

B. Majmualiylik, aniqlik, o’zaro bog’liklik, mintaqaviy.

C. Xududiylik, rayonlashtirish, xarita, tasvirlash.

D. Globallik, xududiylik, majmualiylik, rayonlashtirish.?

3. Iqtisodiy geografiyaning tuzilishi:

*A. Noishlab chiqarish geografiyasi, ekologik geografiya.

B. Moddiy ishlab chiqarish geografiyasi va axoli geografiyasi.

C. Demografiya, resurslar geografiyasi.

D. Noishlab chiqarish geografiyasi, ekologik geografiya.

4. Iqtisodiy geografiya rivojlanishining asosiy tendentsiyalari:

A. Ekologiyalashtirish, iqtisodiyalashtirish, matematikalashtirish.

B. Ekologiyalashtirish, iqtisodiyalashtirish, gumanlashtirish.

*C. Ekologiyalashtirish, iqtisodiyalashtirish, ijtimoiylashtirish.

D. Ekologiyalashtirish, iqtisodiyalashtirish, biologiyalashtirish.

5. Iqtisodiy geografiyada quyidagi iqtisodiy usullar keng qo’llaniladi.

A. Analitik, tizimlashtirish, balanslashtirish.

B. Ta’riflash, modellashtirish, guruhlashtirish.

*C. Balanslashtirish, iqtisodiy-stamintik, iqtisodiy-matematik.

D. Dialektik, matematik modellashtirish, balanslashtirish.

Asosiy tayanch tushunchalar va iboralar

Iqtisodiy geografiya, iqtisodiyot geografiyasi, ijtimoiy-iqtisodiy geografiya, geografiya, yangi davr, eng yangi davr, “miqdoriy inqilob”, davlatning iqtisodiyotni tartibga solishi, hududiy tashkil etish, ob’ekt, predmet, yo’nalishlar, nazariya, amaliyot, ekologiya, halqaro mehnat taqsimoti, demografiya.

Tavsiya etilgan adabiyotlar.

1. Karimov I.A. “Jahon moliyaviy – iqtisodiy inqirozi O’zbekiston sharoitida unii bartaraf etishning yo’llari va choralari”. –T.: O’zbekiston, 2009 yil.

2. I.A.Karimovning 2008 yilda ijtimoiy – iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2009 yilga mo’ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo’nalishlariga bag’ishlangan Vazirlar mahkamasi majlisidagi ma’ruzasi. Xalq so’zi, 14 fevral 2009 yil.

3. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008 yil 6 dekabrda Konstitutsiyaning 16 yilligiga bag’ishlangan ma’ruzasi, Xalq so’zi 7 dekabr 2008 yil.

4. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Qishloq taraqqiyoti va farovonligi” yili Davlat dasturini ishlab chiqish to’g’risidagi 26 yanvar 2009 yildagi PP-1046 Qarori.

5. B.Yu.Xodiev, A.SH.Bekmurodov, U.F.G’ofurov, B.K.Tuxliev O’zbekiston Respublikasi Prezidenti I.Karimovning “Jahon moliyaviy – iqtisodiy inqirozi O’zbekiston sharoitida unii bartaraf etishning yo’llari va choralari” nomli asarini o’rganish bo’yicha o’quv qo’llanma. T.: TDIU, “Iqtisodiyot”-2009

6. Abirqulov Q.N. Iqtisodiy geografiya, T.: 2004.

7. Soliev A., Muxamadaliev R. Iqtisodiy geogpafiya asoslari. T.: O’zbekiston, 2002.

8. SHishov S. S. Ekonomicheskaya geografiya i regionalastika M.2001.

9. www.nature.uz.

10. www.abvantour.com/rus/usbekistan/geog.-Geografiya Uzbekistana